

Nr 327.

Av herr **Dahlbäck**, *angående åtgärder för säkrande av tillgången på kvinnlig arbetskraft i hemmen och i lanthushållen m. fl. verksamhetsområden.*

En fråga, som trängt fram i förgrunden bland samhällsspörsmålen samt blivit ett det mest trängande problem, vilket statsmakterna icke kunna förbigå utan fastmer med det allra snaraste måste gripa sig an med, är spörsmålet rörande den ensidiga förskjutning, som kännetecknar den kvinnliga arbetskraften just nu.

Det är främst de yngre årsklasserna bland den kvinnliga ungdomen, som söka sig till nya verksamhetsområden, övergivande de arbetsfält, som av ålder för de unga kvinnor, varom här är fråga, varit givna och naturliga.

Man kan vid ett uppmärksammande av detta problem iakttaga en tydlig tendens av den riktning, i vilken förskjutningen sker. Framför allt observerar man, hurusom denna följer lagen för det minsta motståndet. Sålunda välja de unga kvinnorna företrädesvis sådana sysselsättningar, som förutsetta kortast möjliga utbildning, t. ex. för en flickskoleutbildad flicka en skrivmaskinskurs eller för en flicka med endast folkskolan bakom en sykurs, så pass instruktiv allenast att vederbörande kan komma i fråga på ett kontor resp. en konfektionsfabrik o. s. v. I många fall uppsuges den kvinnliga arbetskraften utan någon som helst föregående utbildning av industrien, inom vilken arbetet kanske avser några få mekaniska, oupphörligt upprepade handgrepp, som det icke tar många timmar att lära in.

Genom nu rådande högkonjunktur inom affärslivet och industrien har detta haft till följd, att lanthemmen till mycket stor del berövats den kvinnliga arbetskraft, varmed man tidigare haft att räkna för utförande av de mångahanda göromålen i hem och hushåll, att icke tala om arbete i ladugård samt på åker och äng. Vad hushållen i städerna beträffar är efterfrågan på hembiträden för närvarande så stor, att man kan säga, att ett mycket stort antal hem äro blottade på varje tillgång till lejd arbetskraft.

Men icke nog härmed. Även sådana arbetsområden i allmän tjänst, som äro för kvinnan naturliga, börja få en mycket svår känning av brist på kvinnliga medhjälpare. Såsom exempel kunna nämnas lasaretten, som redan stå inför en påtagligt otillräcklig tillströmning till elevkårerna. Även om den långa, livsavgörande utbildningen verkar avskräckande på unga kvinnor och kallet därför icke rekryteras i tillräcklig omfattning, så är det dessutom att taga i beräkning, att behovet av sjuksköterskor vid sjukvårdsanstalterna ökas parallellt med att arbetstiden där förkortats och alltmer kommer att förkortas. På ansvarigt håll inom läkarvärlden uppgives man

för närvarande motse de närmaste åren med allvarliga farhågor beträffande möjligheten att i längden på ett tillfredsställande sätt av denna anledning uppehålla sjukhusdriften, vilken i och för sig genom allt längre gående specialisering och ökat antal sjukhus har tendens att kräva ökad kvinnlig sjukvårdspersonal.

Å andra sidan är det givetvis ingalunda tillrådligt att låta den nuvarande bristen på kvinnlig arbetskraft på ett visst eller vissa områden föranleda till åtgärder ägnade att framskapa överproduktion av för visst ändamål utbildade kvinnliga funktionärer, så att efter någon tid ett formligt proletariat av t. ex. sjuksköterskor uppstår. Tendenser till något dylikt har för icke länge sedan yppat sig just beträffande sjuksköterskor. Likaså har man länge kunnat tala om ett småskollärarynneproletariat, föranlett av disproportionen mellan antalet utbildade lärarinnor och statsmakternas dispositioner i fråga om skolor och skoltyper, vilket i sin tur föranletts av befolkningstillväxtens oregelbundenheter men även av ändrad skolpolitik.

Alldeles utan betydelse är heller icke en ohöljd strävan ej blott hos enskilda utan även kommuner och statliga institutioner att låta kvinnlig arbetskraft uttränga manlig, där sådant är möjligt — detta givetvis av sparsamhetsskäl. Från utvecklingen inom en enda av en stads förvaltningsgrenar må sålunda anföras, att inom loppet av fyra eller fem år en där arbetande personal — kanslibiträden —, bestående av fyra män (därav två gifta) och en kvinna, till följd av ingripande från stadsfullmäktiges sida vid uppstående funktionärsombyten blivit förändrad till en uppsättning av en man och fyra kvinnor.

När dylika åtgärder, förestavade av missriktat sparsamhetsnit, företagas av en kommun — och sådant har från det allmännas sida under senare år skett i mycket stor omfattning — är det förvisso icke att undra på, att motsvarande synpunkter tillämpas vid personalrekrytering av den enskilde näringsutövaren, som är pressad av såväl hård inhemsk konkurrens som, vad gäller exportindustrierna, av världskonjunkturerna.

Ett genomförande snarast möjligt av likalönsprincipen icke endast inom begränsade anställningsområden, mera kvalificerade funktionärer emellan, utan även när det gäller lägre avlönade befattningshavare, är en lösning, som rekommenderas av många, vilka med bekymmer studerat den nuvarande situationen. Även om man ej får överskatta den därmed framskyntande förhoppningen, att en jämvikt i rekryteringen de olika könen emellan skulle komma till stånd, torde man dock vid en utredning av hithörande förhållanden hava att taga all möjlig hänsyn till den onormala förskjutningen i riktning mot allt starkare kvinnoysselsättning i det okvalificerade kontorsarbetet, som både staten och kommunerna genom sin sparsamhetspolitik själva framskapat.

I detta sammanhang förtjänar framhållas, att medan givetvis ingen arbetslöshet råder bland kvinnliga kontorsarbetare, tusentals manliga konto-

risten, av vilka många äro familjeförsörjare, för närvarande gå arbetslösa, särskilt när de kommit upp i 40-årsåldern.

Vilka åtgärder, som nu omedelbart böra vidtagas från statsmakternas sida för att rätta till här framhävda missförhållanden, kan givetvis icke angivas utan en föregående utredning. Men så mycket synes redan nu kunna framhållas, att vid härefter skeende nyrekrytering inom de nya sociala och andra nya verksamhetsorgan, som till följd av statsmakternas beslut skola betjänas, manlig arbetskraft icke bör skjutas undan till förmån för kvinnlig, där den förra är lika lämplig som den senare och att vidare ersättningsrekrytering inom andra statliga arbetsområden av mindre kvalificerad kontorspersonal enahanda grunder böra komma i fråga. Under förutsättning att dylika riktlinjer accepterades, stode det i konsekvens därmed, att även kommuner av skilda slag om möjligt kunde tillförbindas att tillämpa enahanda grunder vid nyantagning av personal, åtminstone i den mån de äro beroende av statsbidrag.

Vad beträffar kvinnlig tjänstepersonal i hem och hushåll såväl inom lantbruket som annorstädes, torde den av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet tillsätta kommittén för utredning rörande arbetsförhållandena inom det husliga arbetet (hembiträdesutredningen) inom kort komma att framlägga förslag. Efter förljudande lär det komma att innehålla, jämte annat, såsom förkortande av arbetstiden, ordnad fritid, garanti för på visst sätt beskaffad bostad o. s. v., jämväl förslag till rationell yrkesutbildning av hembiträden.

Vilka åtgärder, som därutöver från det allmännas sida böra och kunna vidtagas för att i görligaste mån tillförsäkra hemmen, framför allt hemmen med små barn samt lant-hushållen, nödig kvinnlig arbetskraft torde med det snaraste böra utredas.

En fortsatt utveckling utan att effektiva åtgärder från samhällets sida vidtagas för att råda bot på den ensidiga förskjutning i fråga om kvinnlig arbetskraft, vilken här påtalats, kan icke vara att tillråda.

På grund av vad jag sålunda anfört tillåter jag mig härmed föreslå,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om skyndsamt utredning rörande den ensidiga förskjutning i fråga om kvinnlig arbetskraft, som under senare tid framträtt samt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder, ägnade att i görligaste mån säkra tillgången på kvinnlig arbetskraft i hemmen, i lant-hushållen och på övriga viktiga verksamhetsområden av allmän eller enskild art.

Stockholm den 23 januari 1938.

Oscar Dahlbäck.